

นายจ้าง

ละเมิดลิขสิทธิ์

ต่อลูกจ้าง

พรเทพ ทวีภักย์จน์

ผู้บริหารสำนักบริหารการบุคคล
บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

ลิขสิทธิ์ คือ การให้ความคุ้มครองแก่งานประเภทต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นไม่ว่าจะเป็นงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงงานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยงานที่จะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์นี้ จะต้องเป็นงานที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นจากความวิริยะอุตสาหะ การลงทุนลงแรง และวิจารณ์ญาของบุคคลผู้สร้างสรรค์ โดยไม่ได้ลอกเลียนการสร้างสรรค์งานดังกล่าวจากบุคคลใดๆ และเมื่องานชิ้นหนึ่งชิ้นใดเข้าองค์ประกอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว งานชิ้นนั้นก็จะมีสถานะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ และจะได้รับความคุ้มครองโดยทันที ส่วนบุคคลผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าวโดยปกติแล้ว ก็จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยจะได้รับสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายในฐานะที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่งานดังกล่าว ได้แต่เพียงผู้เดียว เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติยกเว้นให้ลิขสิทธิ์เป็นของบุคคลอื่น เช่น ให้ลิขสิทธิ์เป็นของหน่วยงานของรัฐ หรือเป็นของผู้ว่าจ้าง ซึ่งการให้สิทธิที่จะกระทำดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียวนั้น เท่ากับว่าบุคคลอื่นไม่สามารถที่จะกระทำการดังกล่าวในงานอันมีลิขสิทธิ์นี้ได้ หากบุคคลนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เสียก่อน มิฉะนั้น การกระทำดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตก็จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และผู้ละเมิดลิขสิทธิ์จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายโดยมีทั้งความผิดทางแพ่ง และความผิดทางอาญา

ปกติงานสร้างสรรค์ที่เป็นตามเงื่อนไขทั่วไป จะเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลิขสิทธิ์เป็นของบุคคลที่มีได้เป็นผู้สร้างงานคนแรก ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคคลดังกล่าวได้ลงทุนทางเศรษฐกิจไปเพื่อก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ดังกล่าว หรือเป็นเพราะ

งานนั้นเกิดขึ้นในความควบคุมดูแลของบุคคลนั้น บุคคลนั้นแม้มิใช่ผู้สร้างสรรค์ หรือผู้สร้างงานคนแรกก็อาจมีลิขสิทธิ์ในงานนั้นได้อย่างกรณีของผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานอาจได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ที่พนักงานหรือลูกจ้างได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยทำข้อตกลงเป็นหนังสือกับพนักงานหรือลูกจ้างนั้น ทั้งนี้โดยอาศัยมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ซึ่งบัญญัติว่า "งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธินำงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่วัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น"

ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 575 ได้ให้ความหมายของสัญญาจ้างแรงงานว่า คือ **สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานได้**

ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างตามสัญญาแรงงานจะเป็นในลักษณะที่ลูกจ้างอยู่ในความดูแลของนายจ้าง ตามวัตถุประสงค์ของการจ้างแรงงานลูกจ้างจะต้องลงเวลาเข้าทำงาน และเลิกงาน มีการกำหนดวันทำงาน วันหยุด วันลา เวลาพัก ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทดแทน ค่าชดเชย ค่ารักษาพยาบาล ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ของไทยได้รับอิทธิพลในส่วนใหญ่มาจากระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป (Continental European System) **ที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ จึงให้ลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นของพนักงานหรือลูกจ้าง แม้ผู้นั้นจะสร้างสรรค์งานขึ้นในฐานะเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง มิได้สร้างงานขึ้นเองเป็นส่วนตัวก็ตาม** ฉะนั้นหากพนักงานหรือลูกจ้างจะตกลงให้งานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นเป็นของนายจ้าง หรือของตน และนายจ้างร่วมกัน **ข้อตกลงนั้นกฎหมายก็กำหนดให้ทำเป็นหนังสือเพื่อให้เป็นหลักฐานแสดงว่าลูกจ้างมีเจตนาแท้จริงที่จะให้เป็นเช่นนั้น** เพราะลูกจ้างอยู่ในฐานะที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า

นายจ้าง

มีประเด็นคำถามว่า หากลูกจ้างกับนายจ้างเพียงตกลงกันด้วยวาจา ผลการตกลงนั้นจะเป็นอย่างไร คำตอบคือ ถ้าไม่มีการตกลงกันโดยการทำเป็นหนังสือแล้ว ย่อมไม่มีผลให้เป็นไปตามข้อตกลงด้วยวาจานั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 9523/2544 แม่โจทก์เป็นลูกจ้างของจำเลย และโจทก์สร้างสรรค้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาทเพื่อใช้ในกิจการของจำเลยในฐานะที่โจทก์เป็นลูกจ้างของจำเลยก็ตาม **เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์และจำเลยได้ทำหนังสือตกลงกันไว้ถึงงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาทที่โจทก์สร้างสรรค้ขึ้นมานั้น ตกเป็นลิขสิทธิ์ของจำเลยตามมาตรา 9 จึงรับฟังได้ว่าโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาท** โจทก์อนุญาตให้จำเลยซึ่งเป็นนายจ้างใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของโจทก์ในกิจการของจำเลย โดยโจทก์ไม่ได้คิดค่าตอบแทนจากจำเลย แสดงว่าโจทก์เอื้อเพื่อให้จำเลยใช้ประโยชน์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของโจทก์เนื่องจากโจทก์เป็นลูกจ้างจำเลย **แต่เมื่อโจทก์ออกจากการเป็นลูกจ้างจำเลย และไม่ประสงค์จะอนุญาตให้จำเลยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต่อไป โจทก์ย่อมมีสิทธิทวงถามให้จำเลยคืนโปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาทแก่โจทก์ได้** แต่จำเลยไม่ยอมคืนให้ และยังใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของโจทก์ต่อไปอันมีลักษณะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของโจทก์โดยมิชอบ ย่อมทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ถือได้ว่าจำเลยได้ทำละเมิดต่อโจทก์ และการที่จำเลยไม่ยอมคืนโปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาทให้โจทก์ ย่อมทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย

โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พิพาทที่ติดตั้งอยู่ในคอมพิวเตอร์ของจำเลยในกิจการของจำเลยในธุรกิจใดหรือไม่ และแม่โจทก์จะนำสืบไม่ได้แน่ชัดว่าได้รับความเสียหายอย่างไร และเป็นเงินเท่าใด แต่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 438 ให้ศาลเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้

บทสรุปสงท้าย เมื่อกฎหมายกำหนดให้ข้อตกลงดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือ ข้อตกลงนั้นก็จะต้องลงลายมือชื่อไว้ทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่มีข้อโต้แย้งต่อไปว่าข้อตกลงนั้นใช้บังคับกันไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงที่ทำเป็นหนังสือไว้เป็นอย่างอื่น นายจ้างก็ยังมีสิทธิในงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น หากงานสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นไม่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนายจ้างก็ไม่มีสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ สิทธิของนายจ้างก็มีจำกัดอยู่เพียงประการเดียวคือ นำงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงาน นายจ้างจะนำงานนั้นไปทำซ้ำ หรือดัดแปลงไม่ได้ เพราะลิขสิทธิ์เป็นของลูกจ้าง หากจะทำเช่นนั้นนายจ้างก็ต้องได้รับความยินยอมของลูกจ้างก่อนมิฉะนั้นนายจ้างอาจต้องรับผิดชอบต่อกฎจ้างฐานละเมิดลิขสิทธิ์ของลูกจ้างได้